

Магістр 2 року навчання
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто основні теоретичні аспекти, виділено окремі проблеми та вказано їх причини. Запропоновано шляхи вирішення цих проблем. Проведено статистичний аналіз соціального захисту населення України з метою з'ясувати, яка спостерігається тенденція.

Аннотация. Рассмотрены основные теоретические аспекты, выделены отдельные проблемы и указаны их причины. Предложены пути решения этих проблем. Проведен статистический анализ социальной защиты населения Украины с целью определения того, какая наблюдается тенденция.

Annotation. The article describes the main theoretical aspects, highlights some of the problems and their causes. The ways of solving these problems are offered. A statistical analysis of the social protection of the population of Ukraine is carried out in order to reveal the tendency existed.

Ключові слова: соціальний захист, соціальна забезпеченість, соціальні виплати.

Мета статті полягає в оцінці стану соціального захисту населення України.

Основні пріоритети і напрями розвитку соціального захисту спрямовані на розвиток інституту соціального страхування, забезпечення молодих сімей, створення належних умов для забезпечення громадян житлом, надання пільг багатодітним сім'ям, малозабезпеченим громадянам [1].

Соціальне забезпечення – це форма вираження соціальної політики держави, спрямована на матеріальне забезпечення певної категорії громадян з коштів державного бюджету і спеціальних позабюджетних фондів у разі настання подій, визнаних державою соціально значущими (на даному етапі його розвитку) з метою вирівнювання соціального стану громадян порівняно з рештою членами суспільства.

В Україні існують такі форми соціального забезпечення:

обов'язкове державне пенсійне страхування;

обов'язкове державне соціальне страхування працівників підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності;

забезпечення за рахунок коштів соціальних фондів підприємств, творчих об'єднань, благодійних організацій і приватних добровільних внесків громадян;

утримання непрацездатних громадян у державних, комунальних і інших установах соціального призначення;

адресна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям, непрацездатним громадянам за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів;

недержавне пенсійне забезпечення громадян за договорами працівників з роботодавцями, недержавними пенсійними фондами та приватними пенсійними системами.

Види соціального забезпечення визначені ст. 46, 92 Конституції України. Під видами соціального забезпечення розуміються:

1) соціальні виплати (пенсії, допомоги);

2) пільги;

3) послуги, що надаються непрацездатним громадянам безкоштовно або на пільгових умовах за рахунок спеціальних джерел фінансування.

На сучасному етапі питання про соціальне забезпечення в Україні стоїть дуже гостро, оскільки бракує бюджетних коштів для повного фінансування усіх нужденних. Тому необхідно оптимізувати систему соціального забезпечення, виділити першочергові завдання, використати адресний метод фінансування. Необхідно вдосконалити методологію формування соціально орієнтованої бюджетної політики країни. Треба створити якісно нові механізми активізації соціальної політики в галузі заробітної плати і доходів населення, спрямовані на створення економіки ефективного попиту, підвищення ролі людського чинника [2].

Проаналізувавши ресурси державного бюджету, було зроблено висновки, що, в першу чергу, вони спрямовуються на фінансування основних захищених статей бюджету, зокрема на: соціальний захист у разі непрацездатності і соціальний захист ветеранів війни і праці, і потім на інші з них: соціальний захист і соціальне забезпечення, соціальне забезпечення пенсіонерів і допомогу на забезпечення житлом та ін.

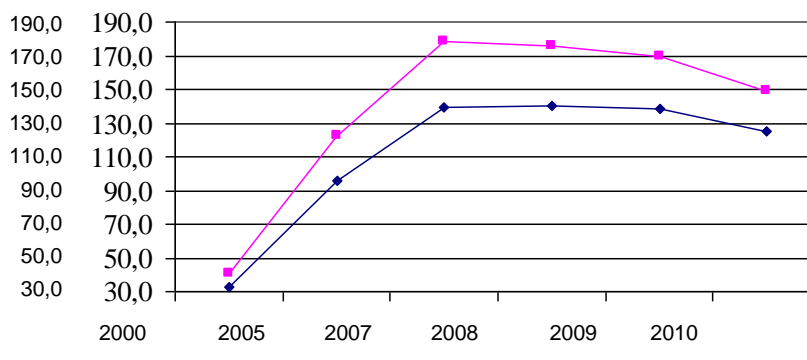
Проаналізувавши структуру населення України, можна побачити, що населення поступово скорочується, це пов'язано з тим, що більшу частку населення складають пенсіонери. У країні існує суттєва демографічна проблема, а саме: спостерігаються низька народжуваність і висока смертність населення, а також інтенсивне старіння нації.

При проведенні динамічного аналізу було виявлено, що в 2011 році порівняно з попереднім 2010 роком спостерігається збільшення середнього розміру пенсії за віком на 116,4 грн, що у відносному вираженні склало 11,5 %, в цьому ж році порівняно з базовим 2001 роком сталося збільшення середнього розміру пенсії на 1 070,8 грн. Таким чином, найбільше збільшення середнього розміру пенсії за віком спостерігається в цьому періоді з 2010 по

2011 рік. Середні показники інтенсивності динаміки говорять про те, що з 2001 по 2011 рік середній розмір пенсії за віком збільшується на 29,8 %. Також динамічний аналіз показав, що в 2011 порівняно з 2001 роком відбувається збільшення середнього розміру пенсії з інвалідності на 939,3 грн, також якщо порівняти 2011 рік із попереднім 2010 роком, то спостерігається збільшення середнього розміру пенсії з інвалідності на 149,2 грн, або у відносному вираженні на 17 %. Якщо спостерігати ситуацію в цілому з 2001 по 2011 рік, то можна говорити, що найбільший середній розмір пенсії з інвалідності спостерігався в цей період. З отриманих показників можна зробити висновок про те, що середні показники динаміки говорять про те, що упродовж 2001 – 2011 років відбувається щорічне збільшення середнього розміру пенсії з інвалідності на 27 % [3].

Після проведення індексного аналізу було виявлено, що розмір соціальної допомоги на одного пенсіонера в 2008 році порівняно з 2007 в середньому збільшився на 46,1 %, з 2008 по 2009 рік збільшився на 13,1 %, а також у проміжку з 2009 по 2010 рік розмір соціальної допомоги в середньому збільшився на 16,5 %. Кількість пенсіонерів знизилася з 2007 по 2008 рік на 2 %, з 2008 по 2009 рік на 1 %, але в 2009 році порівняно з 2010 роком спостерігається збільшення кількості пенсіонерів на 4,8 %.

Порівнянний розмір пенсії до прожиткового мінімуму на одну людину і до прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, наведено на рисунку.

Розмір пенсії у % до прожиткового мінімуму на одну особу

До прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність

Рис. Співвідношення середнього розміру місячних пенсій і прожиткового мінімуму 2000 – 2010 років

Таким чином, з рисунка видно, що упродовж 2000 – 2010 років спостерігається щорічне збільшення, це пов'язано з тим, що щороку відбувається невелике збільшення прожиткового мінімуму, заробітної плати і пенсії. Розмір частки пенсії до прожиткового мінімуму поступово зростає, також як і до прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. Спостерігається, що в 2005 порівняно з 2008 роком відбувається зростання розміру пенсії до прожиткового мінімуму, також як і зростання розміру пенсії до прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність [3].

Таким чином, можна зробити висновки, що служби соціальної допомоги є невід'ємною частиною соціальної політики сучасної Української держави [4]. Їх необхідність – питання, що не вимагає обговорення, їх ефективність – проблема сучасної України. У наявності такі недоліки соціальних служб в Україні, як:

зациклення роботи тільки на "соціально незахищених верствах населення", тоді як інші великі групи людей залишаються без уваги;

відсутність єдиної соціальної політики;

низька (швидше недостатня) кваліфікація соціальних працівників;

мізерний набір соціальних послуг;

розвиток соціальної нерівності.

Крайній ступінь нерівності здатен призвести до нестабільності в суспільстві, соціальних вибухів, руйнування продуктивних сил. Тому в цивілізованих суспільствах політичні структури ведуть політику щодо пом'якшення соціальної нерівності, створення умов для задоволення хоча б мінімальних матеріальних і духовних потреб людей, що досягається шляхом податкової політики, розширенням і поглибленням соціальної роботи із захисту найбільш незахищених верств населення.

Наук. керізн. Мілеєвський С. В.

Література: 1. Сташкін Б. Предмет права соціального забезпечення: погляд на проблему / Б. Сташкін // Право України. – 2000. – № 9. – С. 71–75. 2. Розенко П. Социальная защищенность граждан: возможности и потребности / П. Розенко // Правительственный курьер. – 2009. – № 17. – С. 13. 3. Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://ukrstat.org>. 4. Дорогань В. К. Проблемы и перспективы усовершенствования социального обеспечения населения / В. К. Дорогань // Региональные перспективы. – 2009. – № 11. – С. 59–62.